

UNICEF'E GÖRE TÜRKİYE'DE DEZAVANTAJLI KABUL EDİLEN GRUPLARIN SPORİF ETKİNLİKLERLE SOSYAL UYUMUN SAĞLANMASI

Abdulkerim ÇEVİKER*

Hasan Erdem MUMCU**

Mustafa Önder ŞEKEROĞLU***

Metin BAYRAK****

Özet

Bu çalışmanın amacı; Türkiye de dezavantajlı kabul edilen gruplara, sportif etkinlikler aracılığıyla yaşadıkları topluma uyum sağlamalarını kolaylaştırabilecek tüm materyallerin etkin olarak kullanılabilmesi için farklı bir kuramsal bakış açısı sunmaktır. Çalışmamız literatür tarama yöntemi ile yapılmıştır. UNICEF tarafından Türkiye'de dezavantajlı olarak kabul edilen gruplar sınıflandırılmıştır. Bunlar; engelli çocuk ve gençler, sokakta çalışan yoksullukla mücadele eden çocuk ve gençler, Roman çocuk ve gençler, anadili Türkçe olmayan çocuk ve gençler ile göçmen ve mülteci sınıfları ile yaşayan çocuk ve gençlerdir. Bu grupların Türkiye'de ki mevzuata göre yasal tanımlarına bakılarak uluslararası tanımlarla uyumu ve bu gruplara ilişkin yapılan çeşitli proje ve desteklemeler incelenmiştir. Bu grupların sosyal uyumlarının sağlanması adına spor ortamına katılımlarını teşvik eden stratejiler dikkate alınarak, Avrupa'da ve Türkiye'de yapılan uygulamalar incelenmiştir. Özellikle uluslararası göçmenlere uygulanan uygulamalar açısından Türkiye'de olumlu yönde sonuçlar veren uygulamaların olduğu görülmektedir. Buna rağmen tüm dezavantajlı gruplarının spor ile sosyal uyumlarını sağlayacak proje ve programların istenilen düzeyde olmadığı bilinmektedir. Sonuç olarak UNICEF'e göre ülkemizde dezavantajlı olarak kabul edilen grupların topluma uyum sağlamalarında sportif etkinliklerin önemli rol oynadığı ancak ülkemizde bu amaçla yeterli sportif etkinliğin yapılmadığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dezavantajlı Grup, Spor, Çocuk ve Genç

Gönderilme Tarihi: 14.09.2018

Kabul Tarihi: 04.12.2018

* Dr. Öğr. Üyesi, Hitit Üniversitesi Spor Bilimler Fakültesi, kerimceviker@gmail.com

** Dr. Öğr. Üyesi, Hitit Üniversitesi Spor Bilimler Fakültesi, erdemumcu@gmail.com

*** Dr. Öğr. Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu, mondersekeroglu@gmail.com

**** Doç. Dr., Siirt Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu, mtnbyrk@gmail.com

UNICEF SAID THAT DISADVANTAGED GROUPS IN TURKEY ARE SOCIALLY ADAPTING TO SPORTING ACTIVITIES

Abstract

In this research by means of Literature Screening Method, the groups that are considered to be disadvantaged by UNICEF, in Turkey: children and youth with disabilities, the children and youth struggling against street poverty, and the children and youth living in immigrants and refugees status, Roman children and youth and non Turkish speaking kids and young people are conceptually studied, Referring to the definition of compliance with international legal definition of these groups according to the legal regulations in Turkey, many projects and sporting programs related to them have been examined .On the behalf of their social cohesion, taking into account the projects that had been applied in Europe and Turkey to encourage these groups to the sports environment were examined. Particularly applications in terms of international immigrants in Turkey seems to be in a positive and hopeful direction. Despite this, it has been seen that the projects and programs that will ensure the social harmony of sports related all disadvantaged groups are not at the desired level. The purpose of this study is; to provide a theoretical and a different perspective on behalf of all materials that could be used effectively to facilitate their adaptation to the society in which they live through sporting activities for conceptually disadvantage able accepted groups in Turkey. As a result, according to UNICEF, for groups that are considered to be disadvantaged in our country's sportive activities in ensuring collective harmony with sportive activities is becoming a necessity.

Keywords: Disadvantaged Group, Sports, Children and Young

1. GİRİŞ

ÜNİCEF (2018a) e göre ülkemizde dezavantajlı gruplar; engelli çocuklar, az gelişmiş bölgelerdeki ve kırsal kesimdeki çocuklar ve gençler, yoksul kent ve mahallelerindeki çocuklar ve gençler, romanlar, çatışma ortamındaki çocuklar ve gençler, anadili Türkçe olmayan çocuklar, uluslararası göçmenler ve dezavantajlı tüm diğer gruplar olarak kabul edilmektedir.

Çocuklar ve gençler, içinde buldukları toplumların umutları, coşkuları ve gelecekleridir. Toplumların geleceğe yönelik politika belirlemelerinde, gelecekelere yönelik plan, program vb. gibi tutum belirlemelerinde çocuk ve genç nüfusu oldukça önemli bir yere sahiptir.

Çocukların fiziksel, zihinsel gelişimlerinin yanı sıra, güvenli bir toplumda büyümelerinin yanı sıra, psikolojik ve sosyal gelişimin toplumla uyum içerisinde olması gerekmektedir. Bu bağlamda siyasal otoriteye büyük görev düşmektedir. Bunun yanı sıra ülke içindeki çeşitli etnik ve dini kimlikler, çeşitli sebeplerle ana-vatanlarını terk ederek ülkemize yerleşmek zorunda kalmış göçmenler toplumsal olarak bir sorun haline gelmiştir. Yine ülkemizde ana dili Türkçe olamayanlar, Roman kökenli vatandaşlarımızla ve çatışma ortamındaki çocuklar da ülkemizde dezavantajlı kabul edilen gruplardır. Bunlara ilişkin çeşitli faaliyetler ve programlar topluma uyum çalışmaları düzenlenmektedir.

2. DEZAVANTAJLI GRUPLARA KAVRAMSAL BAKIŞ

Avrupa Konseyi (2004), uzun süreli bakım, sağlık, sosyal güvenlik, barınma ve istihdam gibi hizmetlerin dezavantajlı gruplar için genel kamu ve sosyal hizmetlerin ayrılmaz bir parçası olduğunu belirtmiştir.

Avrupa da dezavantajlılara ilişkin 1974 yılında dönemin Fransız Sosyal İlişkiler Bakanı Reno Lenoi,; dezavantajlı grupları; bedensel ve zihinsel engelliler, alkol bağımlıları, yaşlılar, suçlular, istismara uğramış çocuklar, tek ebeveynli aileleri dezavantajlı olarak tarif etmiş tüm bunların toplam Fransa nüfusu içinde yüzde on 'unu oluşturduğu sonucuna varmıştır. (Adaman ve Keyder, 2007). Önemli oranda yoksulluğun ve istihdam eksikliğinin görüldüğü dezavantajlı gruplarda, sosyal çözüm üretilememesi beraberinde bu grupların çalışma hayatına dahil edilmesi ve sosyal yönden toplumla bütünleşmelerini zorlaştırmaktadır (Okur ve Erdugan, 2010).

2.1. Engelli Çocuklar

Türk Dil Kurumuna göre (2018) Engelli tanımı; Engeli olan, mâniyalı, vücudunda eksiklik veya kusuru olan kimse şeklinde tanımlanmaktadır.

BMGK'nin 9 Aralık 1975 tarihinde yayınlanan İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'ne Ek 3447 numaralı ve Sakat Kişilerin Hakları Bildirisi'nin 1. maddesinde tanımlamış olduğu engellilik kavramının açıklaması şu şekildedir: Normal bir bireyin, kişisel ya da sosyal yaşantısında yalnız başına sürdürmesi gereken aktiviteleri ortopedik veya zihinsel yetilerindeki kalıtsal veya sonradan oluşan herhangi bir eksiklik sonucu yapamayanlara engelli denir (Pouya, 2016) Yapılan tanımlamalardan anlaşılacağı gibi engelli çocuk kavramı, hukuki ve toplumsal açıdan içinde bulunduğu toplumca çocuk olarak kabul edilmiş, gündelik hayatta yapılabilecek fiziksel, zihinsel, görsel ve işitsel yetilere dayalı davranış ve tutumları yerine getirmede meydana gelen eksiklikler olarak tanımlanabilir.

UNICEF tarafından ülkemizde yapılan bir çalışmada; psiko dinamik yaklaşıma göre engeli bulunmayan birey, engelli birisiyle karşılaştığında, fiziksel bütünlüğünün önem ve değerini algılayarak engelli olabilmek tehlikesi yaşamaktadır. Bu durumun oluşturduğu kaygı ile engelli bireyden uzaklaşma isteği ve engelli bireylere karşı olumsuz bakış açısına sahip olmaya dönüşmektedir. Katılımcılara engeli olan bir çocukla karşılaştıklarında neler hissettikleri sorulmuş alınan cevaplar bu yaklaşımla uyumlu bir görüntü sergilemektedir. Engeli olan bir çocukla karşılaştıklarında üzülenlerin (yüzde 60), acıyanların (yüzde 25) ve kendini düşünerek haline şükredenlerin (yüzde 25) oranı, normal davrananlarından (yüzde 17) yüksektir. Engeli olan bir çocukla karşılaştıklarında üzüldüğünü belirtenlerin yüzde 30'u diğer bir duygusal seçenek olan "acıyım" cevabını da vermişlerdir. Engeli olan bir çocukla yüz yüze geldiklerinde üzüldüklerini söyleyenlerin çok düşük bir oranı (yüzde 5) engeli olan çocuğa normal davrandıklarını söylemişlerdir. Katılımcıların yüzde 38'i Türkiye'de Engeli Olan Çocuklara Yönelik Bilgi Tutum ve Davranışlar genelinde ise kendileri ile aynı olduklarını düşündükleri için engeli olan bir çocuğa normal davrandıklarını söyleyenlerin oranı yüzde 17 olduğu görülmektedir. İngiltere'de ise engeli olan bireyi diğer bireylerle aynı gören ve bu nedenle normal davrananların oranının yüzde 85 olduğu görülmektedir (UNICEF, 2018b).

Yapılan çeşitli çalışmalardan anlaşılacağı gibi, az gelişmiş ve gelişmekte olan toplumlarda engelli çocuk ve gençlere karşı pozitif toplumsal bakış ile engelli bireylerin gündelik hayatta yaşam kalitelerini arttıran düzenlemelerin gelişmiş ülkelere oranla yetersiz düzeyde olduğu anlaşılmaktadır.

2.2. Az Gelişmiş Bölgelerdeki ve Kırsal Kesimdeki Çocuklarla Gençler

Bireyin gençlik evresinde yaşadığı dezavantajlılık, kişinin toplumsal hayattan uzaklaşmasına veya kopmasına neden olabilmekte ve gençlerin içinde bulunduğu toplumla arasındaki iletişim ve etkileşimi olumsuz etkileyebilmektedir. Dezavantajlı gençlerle toplum arasında meydana gelen bu olumsuz etkileşim ortadan kaldırmak için kişinin sosyal yönden toplumla bütünleşmesini sağlayabilecek politikaların oluşturulması ve etkin biçimde bu politikaların hayata geçirilmesi ile gidermek mümkün olacaktır (GSB, 2012).

Farklı ülkelerde ve farklı çocuk ve aile gruplarında çocuklara yönelik kötü muamelenin yaygınlığı hem tahmin edilmesi hem de karşılaştırılması açısından oldukça zordur. Çocuklara yönelik kötü muamele hakkında yapılan çalışmalar diğer çalışmalara göre oldukça özel zorluklara sahiptir (Janson, 2018). Çeşitli disiplinlerde çocuk ve çocuk gelişimi üzerine uzmanlarca yapılan çalışmalar ve ileri sürülen görüşlerde her ne kadar gelişme sağlanmış gibi görünse de bu durum sadece buzdağının görünen kısmı olarak görülmektedir (Palmer, 2018).

Çocuk ve gençlerin gelecek planlamalarında, eğitimi, meslek seçimi ve geleceğe yönelik tüm plan ve hayat koşullarının şekillenmesinde içinde bulunduğu çevre oldukça önemli bir husustur. Bulunduğu çevrede çeşitli imkân ve olanaklara sahip olmayan çocuk ve gençler başta gelişmiş diğer bölgelerdeki çocuk ve gençlere göre dezavantajlı olarak çeşitli imkanlardan yararlanamamaktadır. Bu durum zamanla iç ve dış göçlere neden olmakta bu durumda çarpık kentleşme, işsizlik, bölgeler arası refah düzeyi farklılıkları başta olmak üzere birçok problemi beraberinde getirmektedir.

Klocker, (2007) kırsal alanda yaşamını sürdüren gençlerin karşılaştığı sorunları beş alt başlıkta sınıflandırmış ve açıklamaya çalışmıştır;

Eğitimde yetersiz imkânlar: Ev işleri, dini inanç, gelenekler (töre), maddi yetersizlikler gibi sebeplerden dolayı eğitim hizmetlerinden faydalanamayan pek çok çocuk ve genç bulunmaktadır.

İstihdam: Genç işsizlik sorunu ülkemizin gençlerinin karşılaştığı en büyük problemlerdendir. Bu durum kırsal kesimde daha çok etkisini göstermektedir.

Boş zaman faaliyetleri: Gençlerin vakit geçirebilecekleri eğlence kültürel aktivitelerin kırsal alanlarda olmaması gençler için önemli sorundur.

Sağlık Hizmetleri: Birinci derece sağlık hizmetleri başta olmak üzere, tüm sağlık imkânlarına ulaşımında problemlerle karşılaşmaktadır.

Ekonomik yetersizlik: Tarım dışında geliri oranı oldukça düşüktür. Bu durum kırsal kesimde yaşayan gençlerin hayat standartlarını olumsuz yönde etkilemektedir.

Dezavantajlı kesimin içerisinde bulunan çocuklar BM topluluğunun alt birimi olarak çalışan UNİCEF'in öncelikli faaliyet alanına girmektedir. Bunun ana nedeni çocukların dünya üzerinde farklı sebeplerle maruz kaldığı kötü muameleler ve yaşadıkları zorluklardır.

2.3. Yoksul Kent ve Mahallelerindeki Dezavantajlı Guruplar

Kent içi yoksul mahalleler ve gecekondular, sosyal dışlanma süreçlerine karşı en savunmasız bölgeler olduğu söylenebilir. 1950'lerde başlayan köyden kente göç hareketi hem bir itim hem de bir çekim süreci olarak başlamıştır. 1950'lerde yalnızca nüfusun yüzde yirmi beşi şehirlerde yaşarken günümüzde yüzde altmış beşe çıkmıştır. 1966 yılında çıkarılan "Gecekondular Kanunu" kent içinde yer alan gecekonduların kalıcılığınca sebebe olmuştur. 1980'li yıllarda süregelen şehirleşme ve şehir merkezlerinde artan bina yoğunluğu, servis sektöründeki gelişmeler gibi etmenler neticesinde orta sınıfın artan konut talebi gecekondular alanlarının hızla değer kazanmasına sebep olmuştur (Adaman ve Keyder, 2007). Günümüz büyükşehirlerin merkezi kent alanlarının çöküntüleşme karakteristiğine uygun bir şekilde dönüşüme uğramaları nerdeyse hemen hemen tüm sanayileşmiş ülke örneklerinde gözlenebilecek evrensel bir duruma dönüşmüştür (Şen ve Şen, 2015). Günümüzde modern kentlerin büyük çoğunluğu etnik, ırki, yoksul, göçmen, sığınmacı vb. sosyal kesimler üzerinden meydana gelen büyük sosyal düzensizliklerle baş etmek zorundadır. Yoksulluk gerekçeli sorunların artması şehir ilişkilerini ve şehrin sosyal bünyesini istikrarsızlaştırmaktadır (Aytaç, 2016). Dezavantajlı gruplar genel olarak her ne kadar kırsal kesimde yaşamlarını sürdürenler olarak algılsa da, bu durum bilinçsiz kırsaldan kente göç ve çarpık düzensiz kentleşmeyle şehrin yoksul mahallelerinde yaşayan çocuk ve gençleri de kapsamaktadır.

Dezavantajlı gurupların sorunlarının üstesinden gelmek üzere Avrupa Komisyonu çözümler üreterek ekonomik, sosyal ve eğitimsel programlar yürütmektedir. Bu strateji çerçevesinde "bireysel, sosyal, toplumsal ve istihdama dönük bir bakış açısı ile bilgi, beceri ve yetkinliklerin geliştirilmesi maksadıyla hayat boyunca devam eden bütün öğrenme faaliyetlerini kapsayan Hayat Boyu Öğrenme" programını uygulamaya geçirmiştir (Onuncu Kalkınma Planı, 2014).

2.4. Romanlar

Çingeneler ya da Romanlar olarak adlandırılan bu gruba dünyanın hemen hemen her yerinde farklı isimler verilmiştir. “Roman veya Çingene” bu tür adlandırmalar içinde en yaygın kullanılanlardır. Ancak 1971 yılında Londra’da gerçekleştirilen I. Dünya Roman Kongresi ile birlikte dünyadaki tüm Çingenelerin ortak bir isimle adlandırılması gerektiği vurgulanmıştır. Bununla birlikte Türkiye’de kendilerini “Roman” olarak nitelendiren vatandaşlarımızın tamamı, Avrupa’dan Türkiye’ye göç eden Çingenelerdir (Özkan, 2000). Türkiye’de Romanlarla ilgili yapılan bir çalışmada görüşme yapılan Romanların verdiği bilgiler dikkate alındığında roman vatandaşlarımızın ülkemize daha çok Romanya, Yunanistan ve Bulgaristan dan geldikleri görülmektedir (Çalışkan vd, 2017).

Romanlar Avrupa’daki en büyük etnik azınlıktır. Trakya bölgesinde Romanlar nüfusun %6-7’sini oluşturmaktadır (Eskiocak ve Akbacak, 2017). Kendilerine özgü kültür ve kişilik özellikleriyle yaşadıkları toplumda ve hatta aynı topraklar üzerindeki diğer azınlıklar tarafından bile önyargı ile yaklaşılın Romanlar, zaman içerisinde göç ettikleri Batı topraklarında baskı, asimilasyon, sindirme, ağır cezalar ve öldürülmeye kadar uzanan tutum ve davranışlarla karşılaşmışlardır. Günümüzde ise Romanlar, kendilerini kültürleri ve ihtiyaçları ile birlikte değerlendiren bir yaklaşım neticesinde Romanlar için üretilen sosyal politikalarla karşılaşmaktadırlar. Bu iyileşme sürecinde, Roman vatandaşların sivil toplum olarak örgütlenmelerinin, dernekleşme faaliyetlerinin ve muhtelif kurumlarla yapılan ortaklaşa çalışmaların büyük rolü bulunmaktadır (Çetin, 2017).

Romanlar geçmişten günümüze bakıldığında; gelişmişliği ve medeniliği ile övünen Avrupa toplumlarında halen kabul edilmeyen bir etnik ve kültürel kimliktir. Pek çok Avrupa ülkesinde kabul görmeyen dışlanan, vatandaşlık hakkı dahi tanınmayan bir topluluktur. Ülkemizde geçmişe oranla, toplumsal bir zenginlik olarak kabul edilen daha çok batı Trakya bölgesinde yaşayan, yaşamlarını eğlence sektörü ve ticaretle sağlayan Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olması koşuluyla diğer etnik ve dini kimliklerdeki tüm Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarıyla eşit hak ve sorumluluklara sahip kişilerdir. Toplumsal anlamda bazı yerel sorunların dışında toplumsal genel bir sorun görülmemektedir.

2.5. Çatışma Ortamındaki Çocuklar ve Gençler

Çatışmaların ve savaşların en suçsuz kurbanları çocuklardır. Dünya’da milyonlarca çocuk; çatışma, ülke içi terör, şiddet ve savaşlardan dolayı mağdur olmaktadır. Çatışma ve savaşların çocuklarda sebep olduğu olumsuz sonuçlar

arasında, yaralanma, işkence ve kötü muameleye maruz kalma sakat kalma, ebeveynlerinin ve yakınlarının yaralanması ve ölümü, şiddet (psikolojik, fiziksel, cinsel) mağduru veya faili olma, zorunlu göçe tabi olma, çocuk asker olarak savaş ve çatışma ortamlarında kullanılma, dışlanma, göç edilen yerlerde ötekileştirilme, aşırı politik ve milliyetçi eğilimler edinme, yoksulluk ve yetersiz beslenme, hastalık ve öldürülme çocukların maruz kaldığı sonuçlar olarak gösterilebilir. Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde yaklaşık 30 yılı aşkın süredir PKK terör örgütü mensuplarıyla güvenlik güçlerimiz arasında devam eden “düşük yoğunluklu savaş veya çatışmalardan da en çok etkilenen yine çocuklar olmuştur (Bilgin, 2014).

Ülkemizde uzun yıllar süregelen doğu ve güneydoğu Anadolu daki bu sorun kuşkusuz çocuklar ve gençlerin kaliteli eğitim imkânlarına ulaşmalarında en büyük engel olarak karşısına çıkmıştır. Terör örgütlerinin bölgeye devlet tarafından atanan eğitimcileri görev başında şehit etmelerine ilişkin olaylar 1990'lı yıllarda sıkça karşılaşılan vahim bir durum olarak ülke tarihimizde yerini almıştır. Eğitimcilerin bölücü örgüt tarafından kaçırılmaları, tehdit edilmeleri, eğitim kurumlarının tahrip edilmesi bölgenin çocuk ve gençlerinin eşit şartlarda eğitim almaları hususunda en büyük engel olarak karşımıza çıkmıştır. Etnik ayrımcı terör grupları sözde bölgede yaşayan etkin kimliğe sahip halkın, haklarını korumaya çalıştığını sağlamak için ortaya çıktığını savunsa da en çok zararı bölge halkına vermiştir. Tüm bunlara rağmen milli bilince sahip devlet görevlileri, kamu imkan ve olanaklarını kullanarak, bölücü örgütlerin davranış ve şiddet tutumlarına rağmen bölge halkına temel eğitim hakkını kazandırmak büyük bir özveri ile görevlerini yerine getirmeye çalışmaktadır.

2.6. Anadili Türkçe Olmayan Çocuklar

Dünya da her ülkenin kendi içinde kabul ettiği resmi bir dili vardır. Eğitim öğretim sistemi de bu resmi dille sağlanmaktadır. Hemen hemen nerdeyse bütün uluslarda dil bütünlüğü ve birliğinin sağlanmasına yönelik çalışmalar yapıyorsa da, bir ülkede yaşayan ve kabul edilen resmi dilden farklı bir ana dile sahip olanlar; sosyal, politik ve ekonomik hayatta bazı sorunlar yaşamaktadırlar. Bu durumdan hareketle eğitim sisteminin diğer bir görevi de, içinde bulunduğu toplumun farklı ana dile sahip bireylerine ulusal dilin bütün inceliklerini öğretmek, onların yaşamlarında resmi olarak kabul edilen dili yetersiz kullanmalarından kaynaklanan sorunlar yaşamamalarını sağlamaktır (Sarı, 2002).

Anadili öğretimi ile ilgili sorunlar uzun yıllardan beri çözülememesinin yanı sıra her geçen gün bu sorunlara yenileri eklenmektedir (Çelebi, 2006). Türkçe

anadile sahip olmayan öğrencilerin eğitim hayatına başlamalarıyla beraber kendi dillerinde düşüncelerini, duygularını ve gözlemlerini dile getirme olanağı bulunmamaktadır. Öğrencilerin yetersiz düzeyde bildikleri veya hiç bilmedikleri Türkçe ile kendilerini ifade etmeye çalıştıkları görülmektedir (Gözüküçük, 2015). Bu olumsuz durum sadece ülkemize özgü bir sorun değildir. Dünyanın pek çok yerinde çeşitli etnik gruplar bu sorunla karşılaşmaktadır. Gelişmişliğiyle bilinen ABD de Hispanikler, Kanada da Hintliler, Avustralya da çeşitli yerli gruplar bu sorunla sık sık karşılaşmaktadır. Ülkemizde de bu sorunla karşılaşmakta buna ilişkin çeşitli tartışmalar ve dış güçler kaynaklı dayatmalarla karşılaşmaktadır. Çözümüne ilişkin çeşitli fikirler, programlara yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Yapılacak çalışmalara bölücü, etnik ayrıştırma ve sınıflandırmalara gidilmeden temel hak ve hürriyetler bağlamında bakılmalıdır.

2.7. Uluslararası Göçmenler

21. yüzyılda küreselleşme, dünya genelinde en önemli sosyo-mekânsal değişim ve dönüşüm süreçlerinden biri olarak görülmektedir. Bu sürecin en belirgin özellikleri arasında ise; para, sermaye, mal, fikirler, kültürel motif ve değerlerle, insanların yer aldığı farklı öğelerin, artan biçimde sınırlar arası dolaşımı ve ulus aşırı ağların yaygınlaşması yer almaktadır (Deniz ve Özgür, 2010).

Kavramsal olarak göç; temel itibariyle, insanların geçici ya da kalıcı olarak bir yerden diğer bir yere yerleşmek amacıyla yer değiştirmesi olarak tanımlanabilir. Türkiye, tarihi boyunca hem göç almış, hem göç vermiştir. Bu göçlerin belirleyici etkileri, ülkenin tam anlamıyla bir göçler ülkesi olmasına yol açmıştır. Günümüzde Türkiye; Suriye'den büyük bir göç dalgasının etkisi altındadır. Türkiye'ye Nisan 2011'de gelen ilk göçmenlerle başlayan bu zorunlu göç dalgası, Suriye'den kaçmak zorunda kalan milyonlarca insanı yerinden eden kitlesel bir göç hareketine dönüşmüştür. Türkiye'de hâlihazırdaki Suriyeli mülteci sayısı iki buçuk milyon kişiden fazladır ve bu sayı her geçen gün daha da artmaktadır. Suriyeli sığınmacılar ve mülteciler, kampların yanı sıra Türkiye'nin çeşitli yerlerinde, şehirlere ve köylere yerleşmiş durumdadırlar (Akşit, vd. 2015).

Bunun yanı sıra açlık, doğal afetler göçmen sorununun tüm dünya da özellikle de ülkemiz başta olmak üzere Avrupa ülkelerinde de büyük sorun haline gelmiştir. Ülkemiz Asya'dan Avrupa ya geçişte yer alan bir ülke olması Suriye ve Irak'a komşu olmamız sebebiyle göçmen sorunuyla karşılaşmış büyük bir toplumsal sorun olarak karşımıza çıkmıştır.

Çeşitli rakamlara göre ülkemizin 2011 yılından itibaren göçmenlere harcadığı para 2018 Nisan ayı itibariyle 30 milyar dolardır (Sputniknews, 2017). Özellikle iç savaş, etnik ve dini kimliği yönelik ülke içi gruplar arasındaki çatışma uluslararası göçmen sorununun oluşmasında temel sebeplerdendir. Fakat göç edilen ülke şartları ve yoğun göçler o ülkeler içinde politik sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Suriye ve Irak gibi iç savaştan kaçan insanların ilk durak noktası olan Türkiye, misafirlerini geçici kamp merkezlerinde barındırmaktadır.

Türkiye'de son rakamlara göre 10 ilde 256.211 kişi 26 kamplarda yaşamaktadır. Bu kamplarda kalan göçmenlere gıda, sağlık, rehabilitasyon ve eğitim destekleri yetkili birimlerce sağlanmaktadır. (Kızılay, 2017). Bu rakam kuşkusuz ülke ekonomisinde büyük yük getirmektedir. Göçmenlere ilişkin çeşitli uluslararası programlar ve ülkemizdeki yardım ve devlet kuruluşlarının geliştirdiği programlar sayesinde göçmenlerin entegrasyonu sağlanmaya çalışılmakta, Türk halkı aynı dilden aynı inanıştan olsun ya da olmasın tüm mazlumlara gönlünü açmaktadır.

Buz'un (2008) yaptığı çalışmada, 1988 yılından itibaren Türkiye'ye gelen göçmenlerin %99'unun Türkiye'ye uyum sağlama ve sosyal ilişki kurma konusunda sorunlar yaşadığı görülmüştür. Bu çalışmanın sonuçlarına göre en çok eski arkadaşlık ilişkilerini özleme (% 69,9), yaşadığı yeri özleme (% 66,9), maddi olanaklarının farklılaşması (% 64,3), gelecek ile ilgili kaygılarının olması (% 63,1), ailesiyle sadece iltica konusunda konuşma (% 59,7), iltica talebinin kabul edilmesinden korkma (%58,1), kültür farklılığı yaşama (% 57,3) hayattan zevk alamama (% 56,3) ve Türkçe bilmediği için insanları anlamakta zorlanma (%55,3) ve konularında göçmenlerin uyum sağlamada yaşadığı sorunlar olduğu görülmüştür.

Pek çok sığınmacı, ruh sağlığını olumsuz yönde etkileyecek göç öncesi ve göç sonrası çoklu travmalara maruz kalmaktadır. Göç öncesi risk faktörleri olarak, kendi ülkelerindeki gelir düzeyinin yetersiz olması, eğitim olanaklarından yeteri kadar faydalanamamış olması ve mesleki yetersizliği, siyasi olaylar, sosyal destek, roller ve sosyal ağın bozulması sığınmacıların ruh halini etkileyen faktörler olarak sıralanabilir (Kirmayer ve ark 2011). Bunlara bağlı olarak, pek çok sığınmacı/mülteci, ülkesini terk etmeden önce işkence, tecavüz, tutukluluk, fiziksel yaralanma, cinayet, soykırım ve savaş gibi travmatik olayları yaşamakta veya bunlara tanıklık etmektedir (Nicholl ve Thompson 2004). Göç sırasında risk etmenlerini ise zorlu yaşam koşullarına maruz kalma (örneğin, mülteci kampları), gidilen yol, süre, fiziksel veya psikolojik şiddete uğrama, göç sonucu ile ilgili belirsizlik, aile ve toplumsal ilişkiler ağının bozulması, sığındıkları ülkeye gelişlerinde ve kaçışları sırasında yaşanan travmatik deneyimler oluşturmaktadır. Göç sonrasında ise, göç veya mülteci statüsü hakkında belirsizlik, istihdam edilememe

(işsizlik), sosyal statüde meydana gelen değişiklikler, aile bireylerini kaybetme ve sosyal destek kaybı, kültürel uyum ve uyum zorlukları (örneğin, cinsiyet rollerindeki değişim) dil öğrenememe ve farklı yaşam biçimlerine adapte olamama ruh sağlığını olumsuz etkileyen diğer risk etmenleridir (Kirmayer vd., 2011). Son yıllarda yapılan çalışmalara bakıldığında mülteci/sığınmacılarda göç öncesi travmalardan daha çok göç sonrası stres etmenlerinin akıl ve ruh sağlığı üzerinde istenmeyen etkiler yarattığı görülmektedir (Teodorescu vd, 2012).

2.8. Dezavantajlı Gurupların Spor Yolu İle Rehabilitasyonu

Uluslararası düzeyde faaliyet gösteren kuruluşların, gelişmekte olan ya da az gelişmiş bölgelerde sosyal gelişimi sağlayacak araçları kullanma çabasına sporunda önemli katkılarının olduğu görülmektedir. Kız çocukları ve kadınların sağlıklı veya engelli olmaları fark etmeksizin, topluma dâhil olmaları, onlara sunulan eğitim olanaklarından yararlanmaları ve meslek edinmeleri amacıyla spor ortamına teşvik edilmektedir. Dezavantajlı kabul edilen her kesimden bireyin engelli olarak kadın, çocuk ya da erkek olması ayırt edilmeksizin, azınlık, göçmen veya mülteci olmalarında bile spor yapma haklarının olması gerekliliği uluslararası pek çok sözleşme ile desteklenmektedir (Öz, 2012, s. 638).

Avrupa komisyonu spor politika raporunda sporun sosyal uyum ve eşitlik başlığında; AB dezavantajlı gurupların ve göçmenlerin spor yolu ile uyum sorunlarını ortadan kaldıracak çözümler üretmektedir. Bununla birlikte ayrımcılık riski olan guruplar ile tüm gurupların ortak yaşam alanı oluşturacağı bir düzeni desteklemektedir. Sporun ekonomik gelişmeye ve istihdam olanaklarına yaptığı katkılarla da dezavantajlı kabul edilen gurupların sıkıntılarına yardımcı olmaktadır. Bazı üye ülkeler zaten sporu, sosyal koruma ve sosyal birliktelik bağlamında “Açık Koordinasyon Yöntemi” bağlamında sosyal politikalarında bir araç ve gösterge olarak kullanmaktadır. Bu sebepten AB ülkelerinde sporun kapsayıcı bir yaklaşımı desteklemektedir. (Avrupa Komisyonu, 2012).

AB almış olduğu uluslararası kararlarda sporda meydana gelebilecek her türlü ırkçılığı, ayrımcılığı ve hak mahrumiyetinin önüne geçilmesi için kendi içerisinde çeşitli denetlemeler ve düzenlemeler yapmaktadır. Bu bağlamda; yabancı düşmanlığı, sporda ırkçılık, homo-fobi ve benzer hoşgörüsüzlerle beraber istenmeyen davranışlarla mücadeleye katkı sağlayan programları desteklemektedir (Avrupa Komisyonu, 2010).

Bu doğrultuda AB ülkelerinde farklı bölgesel uygulamalar görülmektedir. Örneğin Belçika'daki (Flaman Topluluğu) Okul Sporları Vakfı, özel eğitime gereksinim duyan çocuklara da yer verilen ders dışı etkinlikler (çarşamba günü öğle

UNICEF'e Göre Türkiye'de Dezavantajlı Kabul Edilen Grupların Sportif Etkinliklerle Sosyal Uyumun Sağlanması

sonu ekstra yarışmalar antrenmanlar ve spor müsabakaları gibi) sunmaktadır. Burada amaç spor müsabakalarına çocukların aktif olarak katılımını destekleyebilecek programları uygulayabilmektir. Benzer uygulamalar Yunanistan İspanya ve Hırvatistan'daki okul sporlarının sistematik gelişimi için gerekli koşulları sağlamayı amaçlamaktadır. Bu stratejiler, gelişime yönelik altyapı gereksinimleri, profesyonel koçların eğitimi ve tüm kademelerdeki okul müsabakalarının örgütlenmesi gibi konulara yöneliktir. Ayrıca fon sağlama ve idari örgütlenme modellerine de yer verilmektedir (Avrupa Komisyonu, 2013).

İngiltere'de sporda devletin lider yapısı olan Sport England; kadınlar, engelliler ve ayrımcılığa uğrayan diğer guruplar için politikalar üretmektedir. Özellikle çocukların, spor ortamında eşit bir şekilde hareket kabiliyetlerini sağlamak amacıyla çocukların yetenek taramasına dâhil edilmelerini desteklemektedir. Bunu takip eden süreçte ayrımcılığa neden olan tüm unsurların üstesinden gelebilmek için Spor İçin Irk Eşitliği Sözleşmesi'ni hazırlayarak eylemler önermektedir. Bu eylemler her düzeyde katılımın arttırılması, erişim ve ulaşımın desteklenmesini kapsayan düzenlemeleri içermektedir (Long vd, 2005).

Ülkemizde ise GSB tarafında yayınlanan ulusal gençlik spor belgesinde yer alan, dezavantajlı gençlerin spor yolu ile topluma uyumunu sağlanması amaçlanan temel politika alanları yedi başlıkta ele alınarak değerlendirilmektedir.

Bunlar sırasıyla;

- Spor Yönetimi
- Spor Kültürü ve Herkes İçin Spor
- Elit Sporcu Yetiştirmek
- Spor Hukuku
- Engelliler ve Spor
- Sporcu Sağlığı
- Uluslararası Spor Organizasyonları ve Olimpiyatlar şeklinde sıralanmaktadır (GSB, 2013).

AB desteğiyle 2013'de hazırlanan proje kapsamında Diyarbakır, Batman ve Şanlıurfa'da dezavantajlı 8 bin çocuğun sporla eğitilmesinin sağlanmıştır. Projeye bakanlıkların yanı sıra spor kulüpleri ve sivil toplum kuruluşlarının da desteğiyle proje 2015 yılında tamamlanmıştır. Projede dezavantajlı toplam 8 bin çocuk eğitim almış, bunların 400'ünün engelli olduğu ve proje kapsamında 2 bin ebeveyne de eğitim verilmiştir (Dünya, 2015).

Türkiye Gençlik Kulüpleri Konfederasyonu (GENÇKONFED) olarak hazırladığı “Dezavantajlı (Roman) Gençlerin Sporla Sosyal ve Sağlıklı Hayata Entegrasyonu” projesi ile Matrak oyunundan Capoeira’ya pek çok sportif faaliyeti dezavantajlı gençlerle buluşturmuştur. Proje kapsamını İstanbul’un ilçeleri olan Çatalca, Silivri ve Büyükçekmece ilçelerinde yaşayan 7-30 yaş grubundaki Roman çocuk ve gençler olarak belirlenmiştir. Projenin genel amacı başta Roman çocuk ve gençler dâhil olmak üzere toplumun tüm kesimlerinde yer alan ailelerin zararlı maddelere karşı bilinçlendirilmesi, çocuk veya gençlerin zararlı maddelerden korunması, zararlı madde bağımlısı bireylerin belirlenerek sporla sağlıklı yaşamın teşvik edilmesi ve sosyal dışlanmışlık sorunu yaşayan roman vatandaşların sporun birleştirici yönü sayesinde sosyal uyumun sağlanmasıdır. Projede Osmanlılar tarafından oynanan askeri bir spor olan geleneksel Matrak Oyunu’nu yeni nesillere aktarılmaya çalışılmıştır (Gençkonfed, 2018).

Adana’da yaşanan olumsuz çevre şartları, maddi olanaksızlıklar, ailevi sorunlar ve terör sebebiyle dezavantajlı olan çocuk ve gençler arasında spor yapma alışkanlığı yaygınlaştırmak sebebiyle Adana Valiliği tarafından yürütülen Güney Adana Kalkınma Projesi kapsamında hazırlanan “Geleceğin Sportmenleri” projesi hayata geçirilmiştir (Karalar, 2017). Suriyeli göçmenlerin nüfus olarak yoğun olarak yaşadıkları Diyarbakır’da çeşitli spor branşlarında kulüpleşme yoluna gittikleri görülmektedir. Buna örnek ise Suriye – Dicle Spor kulübü adı altında kurulan ve kendi aralarında sağladıkları imkânlarla amatör düzeyde faaliyet göstermekte olduğu bu yapılanma da göçmenlerin toplumumuzla uyum sağlama yolunda önemli adımlardan birisi olarak örnek gösterilebilir.

3. YÖNTEM

Çalışmamızın yöntemi; UNICEF’e göre dezavantajlı kabul edilen grupların spor yoluyla birlikte yaşadıkları topluma sosyal uyumlarının sağlanması için, Avrupa da dezavantajlı gruplara yapılan çeşitli spor ve fiziksel aktiviteler başta olmak üzere yapılan proje ve programların ülkemizle karşılaştırılmasına yönelik betimsel bir çalışmadır. Araştırmada doküman analizi yöntemi kullanılarak elde edilen veriler incelenmiştir. Çalışmada Avrupa Birliği raporları, UNESCO, UNICEF verileri başta olmak üzere Türkiye deki bakanlıklar, valilikler, belediyeler ve çeşitli sivil toplum kuruluşlarının gerçekleştirdikleri spora ilişkin proje ve diğer faaliyetleri göz önünde bulundurularak uluslararası düzeyde çeşitli karşılaştırmalar yapılmıştır.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Dezavantajlı gruplar neredeyse dünyanın her yerinde görülen bir toplumsal olarak sorundur. UNICEF ülkemizdeki dezavantajlı grupları çeşitli sebeplerle sınıflandırmış buna ilişkin çeşitli tanımlamalar yapmıştır. Kuşkusuz ülke içi gelişmişlik düzeyi, şehirler ve bölgeler arası farklılıklar göstermektedir. Bunun sonucunda iç göç 1960'lı yıllarla beraber başlamış genel olarak doğu dan batıya doğru şekillenmiştir. Bunun sonucunda çeşitli sosyal, ekonomik, kültürel ve kentsel sorunlar meydana gelmiş, devlet yönetimleri hızlı ve yoğun göçe çözüm bulmakta zorlanmıştır. İç göçle birlikte şehirler de gecekondu mahalleleri oluşmuştur. Ülkemiz son yıllarda inşaat ekonomisinin ve kentsel dönüşümün gelişmesiyle gecekondulardan bir nebze arınmıştır. Sosyo-ekonomik bakımdan yetersiz olan insanımız şehrin az gelişmiş bölgelerinde yaşamlarını sürdürme gelmiş bu bölgelerde diğer gelişmiş bölgelere oranla pek çok imkândan yoksun yaşamışlardır. Yine ülkemizdeki anadili Türkçe olmayanlar ve göçmenler dezavantajlı gruplar olarak kabul edilmektedir. Bu guruplara yönelik olarak da kimi zaman yanlış politikalar güdülse de, genel olarak toplumdaki dışlama ya da ayrımcılık sorunları yaşamadıkları bilinmektedir.

Dünya genelinde dezavantajlı gurupların en önemli sorunları sosyal uyum ve bütünleşme başlığı altında toplandığı görülmektedir. Bu sorunlar yaşadıkları toplulukların karakteristik yapısına bağlı olarak farklılaşmaktadır. Burada evrensel bir olgu olarak karşımıza çıkan sportif faaliyetler ve spora katılım, tüm dezavantajlı gurupların buldukları toplumda yer edinmeleri ve diğer topluluklarla temas geçebilecekleri için önemli bir araçtır. Bu aracı kullanmak için öncelikli olarak hedef gurupların ihtiyaçları ve kabiliyetlerinin tespit edilmeleri gerekmektedir. Her gurubun ve topluluğun ihtiyaçları doğrultusunda bölgesel farklılıklar göz önünde bulundurularak gerekli stratejiler geliştirilmelidir. Örneğin, sadece boş zamanı değerlendirme faaliyeti olarak mı sportif faaliyetler kullanılacak, yoksa gurubun niteliklerini ön plana çıkararak yaşadığı topluma niteliksel katkılar mı sağlayacağıdır. Bu konuların önceden belirlenmesi elzemdir. Bilinmesi gereken diğer bir hususta; bu gurupların oyun ve eğlence amacı ile spor ortamına katılım sağlamasında kendilerini yaşadıkları toplum içerisinde izole etmeden, diğer guruplarla da temas edebilecek şekilde ortamların oluşturulmasıdır. Yukarıda bahsedildiği gibi sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasında aracı olarak kullanılmak istenen sportif ve rekreasyonel faaliyetler, dezavantajlı gurupların sosyal uyum sorunlarının üstesinden gelmeye yardımcı olabilir. Özellikle yoksul mahallelerde yaşayan çocuklar, kamplarda yaşayan göçmen çocuk ve gençler, konteynerlerin arasında futbol oynamaya çalışarak zamanlarını geçirmektedir. Kız çocukları yine kendi aralarında ip atlama ve geleneksel oyunlar oynamaya

çalışmaktadır. Fakat organize bir şekilde bu bireylerinde spor yapma ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyacı karşılamak için oluşturulacak faaliyetleri ve organizasyonları uluslararası örgütler yardımı ile STKlar ve bölgesel yönetimler üstlenmelidir.

Ülkemizde Avrupa Birliği ve diğer uluslararası fonlar başta olmak üzere, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Bölgesel Kalkınma Ajansları, Yerel Yönetim Fonları ve Sivil Toplum Kuruluşları başta göçmenler olmak üzere diğer dezavantajlı gruplara yönelik olarak önemli proje destekleri vermektedir. Bunun küçük ve büyük ortaklı işbirlikleriyle kapasitesinin artırılarak iyi uygulama örneklerinin yaygınlaştırılması dezavantajlı grupların sosyal uyumlarına önemli katkı sağlayacağı söylenebilir.

Çalışma çerçevesinde literatür ve sonuç dikkate alındığında dezavantajlı grupların toplumla entegrasyonu ve daha kaliteli bir yaşam sürmeleri adına;

- Özellikle kırsal ve kent arasındaki eğitim, sağlık ve kültürel alanda gelişmişlik farklılıkları en aza indirgenmesine yönelik başta kamu kurumları ve çeşitli STK'lar çalışmalar yapılmalıdır.
- Yerel yönetimler ve spor il müdürlükleri özellikle dezavantajlı çocukların ve gençlerin sportif faaliyetlerle rehabilite edilmelerine yönelik çalışmalar yapılabilir.
- Kültürel farklılıkların ortadan kaldırılması adına çeşitli özel spor turnuvaları ve organizasyonlar düzenlenebilir.
- Kültürlerarası etkileşimi arttıran yerel spor projeleri ve faaliyetleri desteklenebilir.
- Başta yerel yönetimler olmak üzere, çeşitli spor kulüpleri göçmen yetenekli çocuk ve gençleri spora kazandırabilecek organizasyonlar düzenlenebilir.
- Engelli spor kulüplerini yönelik destek sağlanmasının kolaylaştırılması amacıyla çeşitli idari ve yasal düzenlenmeler yapılabilir.
- Engelli çocukların eğitim başta olmak üzere diğer imkânlarla ulaşmada engellerin vermiş olduğu eksikliği hissetmede en aza indirmeye yönelik çevresel faktörler düzenlenmelidir.
- Terör bölgesinde yer alan çocukların bundan etkilenmemesi adına güvenlik önlemleri en üst düzeye çıkarılmalı, ülkemizin en iyi eğitimcilerinin bölge çocuk ve gençlerine eğitim- öğretim vermesi için teşvik edici önlemler alınmalıdır.

UNICEF'e Göre Türkiye'de Dezavantajlı Kabul Edilen Grupların Sportif Etkinliklerle Sosyal Uyumun Sağlanması

- Terör bölgesinde yer alan çocuklara yönelik eğitim öğretimleri aksatmayacak şekilde çeşitli şehirlerimizde dönemsel düzeyde olacak şekilde eğitim öğretim almalarına yönelik eğitim projeleri yapılabilir.
- Romanları kültürel bir zengin olarak kabul edilip, Roman vatandaşlara yönelik çeşitli STK'ların kurulması, yaygınlaşması sağlanmalıdır. Toplumla uyumunu sağlayabilecek programlar geliştirilmelidir.
- 8 Nisan Dünya Roman Günü'nde sadece Roman vatandaşlarımızın yoğun olarak yaşadığı yerlerde değil tüm yurt genelinde Roman vatandaşlarımızın kültürel zenginliğine yönelik çeşitli geleneksel sportif programlar düzenlenebilir.
- Anadili Türkçe olamayan çocukların eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak adına okul öncesi çeşitli eğitim programlarıyla anadili Türkçe olan yaşlılarıyla aynı düzeye gelene kadar çeşitli programlar yapılabilir.
- Dezavantajlı guruplara ilişkin çeşitli bakanlıkların ve ajansların proje kabbullerinde dezavantajlı guruplara ilişkin spor ve fiziksel aktivite konulu projelere öncelik verilebilir.

KAYNAKÇA

- Adaman, F. ve Keyder, Ç. (2007). Türkiye'nin Büyük Kentlerinin Gecekondu ve Çöküntü Mahallelerinde Yaşayan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma. *Tes-İş Dergisi*, 83-89. Erişim: 05.06.2018 http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/2006/study_turkey_tr.pdf
- Akşit, G., Bozok, M., & Bozok, N. (2015). Zorunlu Göç, Sorunlu Karşılaşmalar: Hisar Köyü, Nevşehir'deki Suriyeli Göçmenler Örneği. *Maltepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 1(2), 92-116.
- Avrupa Komisyonu. (2004). Equality and non-discrimination in an enlarged European Union. Green Paper. Erişim:05.06.2018 http://www.ab.gov.tr/files/ardb/evt/1_avrupa_birligi/1_6_raporlar/1_2_green_papers/com2004_green_paper_equality_and_non_discrimination_in_an_enlarged_eu.pdf
- Avrupa Komisyonu. (2010). EU working group social inclusion and equal opportunities in sport 1st meet, Brussels 8 July 2010. *Summary Report*. Brussels. *European Commission*. Erişim: 09.03.2018 www.europarl.europa.eu/%2Fregistre/%2Fdocs_autres_institutions/%2Fcommission_europeenne/%2Fsec/%2F2010/%2F1080/%2FCOM_SEC%25282010%25291080_EN.pdf&usg=AFQjCNHgwQyT9KEtAWJLPSoh0AsBO9JF9Q
- Avrupa Komisyonu. (2012). *Developing the European Dimension in Sport*. Erişim: 10.3.2018 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TEXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0012&from=EN>
- Avrupa Komisyonu. (2013). Avrupa'daki Okullarda Beden Eğitimi ve Spor. *Eurydice Raporu EACEA. Lüksemburg: AB Yayın Ofisi*. s.33 <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>

UNICEF'e Göre Türkiye'de Dezavantajlı Kabul Edilen Grupların Sportif Etkinliklerle Sosyal Uyumun Sağlanması

- Aytaç, Ö. (2016). Kent Yoksulluk ve Sosyal Düzensizlik Potansiyeli. *Mukaddime*, 7(1) s, 135-155
- Bilgin, R. (2014). Çatışma ve Şiddet Ortamında Büyüyen Çocuklar Sorunu. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(1).
- Buz, S. (2008) Türkiye'deki Sığınmacıların Sosyal Profili. *Polis Bilimleri Dergisi*, 10(4): s, 1 14.
- Çalışkan, V., Özey, E., & Bay, A. (2017). Geleneksel İlçe Panayırlarının Eğlence Sektöründe Etnik Bir Grup: Romanlar. *Electronic Turkish Studies*, 12(3).
- Çelebi, M. D. (2006). Türkiye'de Anadili Eğitimi ve Yabancı Dil Öğretimi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(21), 285-307.
- Çetin, B. I. (2017). Kimlikleriyle Romanlar: Türkiye'deki Roman Vatandaşlara Yönelik Sosyal İçerme Ulusal Strateji Belgesi ve Birinci Aşama Eylem Planı'nın Değerlendirilmesi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, Cilt 15, s. 85-112
- Deniz, A., & Özgür, E. M. (2010). Rusya'dan Türkiye'ye Ulus aşırı Göç: Antalya'daki Rus Göçmenler. *Ege Coğrafya Dergisi*, 19(1).
- Dünya. (2015). Spor Eğitimiyle Sosyal Katılımın Desteklenmesi için Teknik Yardım Projesi. Erişim: 11.07.2018 <https://www.dunya.com/spor/dezavantajli-8-bin-cocuk-sporla-egitiliyor-haberi-263002>
- Eskiocak, M. ve Akbaşak, D. (2017). Edirne'de Romanların Sağlığı: Sağlığın Sosyal Belirleyicileri ve Sağlık Durumlarına Yönelik Bulgular. *Turkish Journal of Public Health*, 15(2), 136-149.
- GSB. (2012). Dezavantajlı Gençler ve Sosyal Dışlanma, Gençlik Şurası Ön Değerlendirme Raporu, *Gençlik Spor Bakanlığı Raporu*. s.65
- GSB. (2013). Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi. Ankara.
- Gözüküçük, M. (2015). Anadili Türkçe Olmayan İlkokul Öğrencilerine İlk okuma Yazma Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Denizli
- Gençkonfed, (2018). Dezavantajlı Gençlerin Sporla Sosyal ve Sağlıklı Hayata Entegrasyonu. Erişim: 11.07.2018 <http://www.genckonfed.org/dezavantajli-genclerin-sporla-sosyal-ve-saglikli-hayata-entegrasyonu-projesi-1>
- Janson, S. (2018). Epidemiological Studies of Child Maltreatment: Difficulties and Possibilities. *In Pediatric Epidemiology* (Vol. 21, pp. 16-29). Karger Publishers.
- Karalar,Z.(2017).Geleceğin Sportmenleri. Erişim: 12.7.2018 <https://www.haberler.com/adana-da-dezavantajli-cocuk-ve-gencler-spora-10173751-haberi/>
- Klocker, S., (2007.) Uluslararası Köy, Brüksel, Belçika. Erişim: 05.05.2018 www.salto-youth.net/Inclusion/
- Kirmayer, L. J., Narasiah, L., Munoz, M., Rashid, M., Ryder, A. G., Guzder, J., ... & Pottie, K. (2011). Common mental health problems in immigrants and refugees: general approach in primary care. *Cmaj*, 183(12), E959-E967.

UNICEF'e Göre Türkiye'de Dezavantajlı Kabul Edilen Grupların Sportif Etkinliklerle Sosyal Uyumun Sağlanması

- Kızılay. (2017). Göçmen İstatistik Verileri. Erişim:05.03.2018 https://www.kizilay.org.tr/Upload/Dokuman/Dosya/34252135_goc-istatistik-raporu-kasim-2017.pdf
- Long, J., Robinson, P., Spracklen, K. (2005). Promoting racial equality within sport organizations. *Journal of Sport and Social Issues*, 29(1), p,41-59
- Nicholl, C. ve Thompson, A, (2004) The Psychological Treatment of Post Traumatic Stress Disorder (PTSD) in Adult Refugees: A Review of Current State of Psychological Therapies. *J Ment Health*, 13(4): p.351-362.
- Okur, N. ve Erdugan, E.F. (2010). Sosyal Haklar ve Özürlüler: Özürlülük Modelleri Bağlamında Tarihsel Bir Değerlendirme. 2. Sosyal Haklar Sempozyumu, Bildiri Kitabı, İstanbul. S.82,84.
- Onuncu Kalkınma Planı. (2014). 2014-2018 Spor Özel İhtisas Komisyonu Raporu. Ankara. Erişim: 05.05.2018 http://www.cka.org.tr/dosyalar/Ozel%20Ihtisas%20Komisyonu%20Raporlari/Spor_öik.pdf
- Öz, K. (2012). AB Komisyonu Bildirisi Sporun Avrupa Boyutunun Gelişimi, T. Çağlar, H.G. Baykal, B. Çağatay, A. Aybers (Editörler). Ankara Barosu Spor Hukuku Kurulu Av. Atilla Elmas Armağanı. Ankara Barosu Yayınları, s. 635-658.
- Özkan, Ö. (2000). *Türkiye Çingeneri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara
- Palmer, S. (2018). What is toxic childhood?. In *Childhood, Well-Being and a Therapeutic Ethos* (pp. 57-74). Routledge.
- Pouya, S. (2016). Ortopedik Engelli Çocukların İyileştirilmelerine Yönelik Planlama Yaklaşımı: Odtü Eymir Gölü Örneği (Ankara), Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi
- Sarı, M. (2002). İki Dilli Çocukların Çözümleme Yöntemiyle Okuma Yazma Öğrenirken Karşılaştıkları Güçlükler. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(9).
- Sputniknews.(2017). Erişim:07.06.2018 <https://tr.sputniknews.com/turkiye/201712061031278968-recep-akdag-suriyelilere-harcanan-para/>
- Şen, B., & Şen, A. A. (2015). İstanbul'un Öteki Yüzü ve Araftakiler: Suriçi İstanbul'da Göç, Yoksulluk ve Göçmen Mekânları. *Journal Of Suleyman Demirel University Institute Of Social Sciences*, 21(1).
- Teodorescu, D. S., Heir, T., Hauff, E., Wentzel-Larsen, T., & Lien, L. (2012). Mental health problems and post-migration stress among multi-traumatized refugees attending outpatient clinics upon resettlement to Norway. *Scandinavian Journal of Psychology*, 53(4), p.316-332.
- TDK (2018). Engelli Tanımı. Erişim: 03.05.2018 http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori=veritbn&kelimesec=113288
- UNICEF (2018a) Erişim Tarihi: 3 Haziran 2018 <http://unicef.org.tr/sayfa.aspx?id=33&mnid=65&d=1&dil=tr>
- UNICEF (2018b) http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/KAP_TR.pdf Erişim Tarihi: 3 Haziran 2018